

LLEONS AL JARDÍ. ESPILL D'ABU BAKR

Albert Roig

ESCENA I

L'ESPECTRE D'ABU BAKR canta l'Alcorà. I acaba cantant en català.

Jo sóc Hamid No Ningú.
Sóc viatger el més pobre de cor.
No sóc el guia de ningú
entre el mar i el desert entre el Vent i la mort.
No sóc ningú.
I qui ets tu? Ets tu la mort també?

POETA:

La calç humida i neta de les parets avui. No diré les intimitats d'aquestes parets que sempre em callen, no sé si ho guarden tot tancat dins la blancor per no poder-ho recordar ja mai... o si ho aboquen als dipòsits de l'oblit de cada ombra que hi passa... El pintor berber que ha enviat la companyia d'assegurances de la veïna de dalt m'absol amb un somriure, des de l'escala, anant-se'n, que em diu: —«Cuando, muy pronto, cinco años, y no serán más, llamen a tu puerta, yo les diré que a tí no.» I fa amb el dit que em degollen. Jo seré, diu, l'Elegida. Seré la feliç supervivent de la Torre Abolida. Abans, a mig matí, ha passat el butaner, pakistanès. Des de la porta amb la bombona a l'esquena ha rigut i li ha dit que és fuster, però que ser pintor, això sí que és cosa bona. És l'ofici que més li agrada perquè és de cantar i de parlar i d'anar fent. I m'he posat a escoltar el pintor berber. És un home del desert. Al desert, conta, el temps va més lent, tan a poc a poc que el temps al desert és imperceptible, és aire, al desert les fronteres també són aire, cel, no n'hi ha de fronteres al desert. Qui ha errat i errat pel desert té ulls d'ocell. I la lluna del desert, que s'emplena i fa embogir les dones més que cap altra i és, m'assegura, infallible. A la una en punt ha plegat, després baixant per l'escala ha somrigut i m'ha absolt.

ESPECTRE D'ABU BAKR:

L'alfaquí de Tortosa tenia un veí cristià tan deferent que li feia tots els encàrrecs. L'alfaquí li ho agraïa dient-li: «Alhà et doni llarga vida i et prengui per company. Alhà vulgui que arribi el meu dia abans que el teu». I només li deia aquestes paraules. I el cristià ben content que n'estava. Però sempre hi havia qui maldava l'alfaquí i ell es defensava dient: «Quan el beneeixo ho faig amb frases que tenen doble sentit. I sé que Alhà coneix la meua veritable intenció. Quan dic "Alhà et doni llarga vida i et prengui per company" vull dir que Alhà el faci durar perquè pagui els seus tributs i sigui company inseparable del càstig. Quan dic "Alhà vulgui que arribi el meu dia abans que

el teu" vull dir que Allà em deixi entrar al Paradís abans que el dia que ell, per ser un infidel, entri a l'Infern.»

ESCENA 2

Dansa.

POETA:

Conten que a la meua vall natal els nostres cavallers van sortir una nit d'estiu a matar cristians. Que el bon temps i la lluna més càlida conviden a anar a matar. I van trobar un escamot enemic i uns i altres ja es coneixien d'altres nits càlides i van lluitar i Allà va fer que els cristians fugissin amb la coa entre les cames. Uns sense braç, uns sense cap alguns fins sense cames. Deixaven enrere una estesa de mans, braços i cames i cors i ulls morts.

I els nostres cavallers van anar a celebrar-ho a un hostal proper i van beure vi i van beure més i més vi i més vi i ja a l'alba van voler carn a la brasa. Van fer uns bons filets de la carn dels infidels. L'aroma de la carn rostint-se esglaiava els cors dels presoners: tremolaven, vomitaven, s'esglaiaven, vomitaven.

ESPECTRE D'ABU BAKR (*a la ballarina*):

Et conec. La teva llavor va ser una gota de semen immund i la teva fi serà un carnús pudent. Vas vestida com si anessis despullada, serp que t'arrossegues lluent amb collars d'or, verí, amb la dansa dels cròtals i els perfums al paradís del haixix. Serp blasfema. Fas fàstic: vas carregada de merda i vòmits. Fas venir ois. Foteu-la fora, cremeu els seus llibres, ha ofès el príncep dels creients.

ESCENA 3

MOHAMED, lector d'Abu Nuwàs i fillastre d'Abu Bakr:

I aquell dia que em vas preguntar: No vols anar a la Meca?

Te'n recordes?

I et vaig respondre: Sí, quan s'acabi la festa a Alexandria.

Si no surto de les cases de barrets ni de les tavernes, com puc anar a La Meca?

Tu ets un cèlebre jurista i imam, un savi, diuen i escriuen. Ets dels que han estudiat l'Alcorà i la poesia per tenir bona posició i ocupar els llocs principals dels consells. Tu sempre dius que passes dels béns d'aquest món per fer-te teus els béns de les mesquites. T'agrada mudar-te amb la pellissa de la santedat. I sempre vas pobrament i mal vestit i dius: «M'ha fet goig rebre dons dels prínceps, però res no m'ha fet més feliç que veure-me'n lliure en tornar-los aquells regals. Per què comprometre's amb cap governant i vendre's si el món és només una nuvolada d'estiu?»

Però ets més orador i més bon amic dels califes que home savi.

Vas nèixer a l'Al-Andalus, sempre em contaves batalletes de l'estil:

«Una càlida nit d'estiu els nostres guerrers van sortir a matar cristians.»

Els viatgers diuen que les dones andalusines tenen els cossos més bonics, fan l'olor més bona i que el seu sexe és el més deliciós. Però els seus prohoms i guerrers... No sé si heu llegit el *Llibre dels camins i del regnes*, d'Al-Istahrî, escrit fa cent anys. Aquest viatger parla d'una vall fèrtil, d'una muralla cabdal per a l'islam, però diu que els seus habitants, anomenats los tortosins, sou uns mal educats i uns genets molt dolents i uns guerrers sense coratge.

Ja ho diuen els poetes. «No hi pot haver record de cap fet o gesta. Aquell fet viscut no és més de veritat, no val més que un somni. I el record mor quan mor el cor. El record és un pou proveïdor de somnis i dels somnis tothom en diu i en fa el que vol.»

Sí. Ets un home devot. I ma mare també és molt devota. Us vau conèixer sent viuda, una viuda jove però no gaire i rica però no gaire. La teva dolça Hadija.

Aquella nit d'estiu després d'arrossegar la coa de les perversions fins ben avançada la matinada, vora el Nil, cego al canyar jo cantava la cançó de la viuda minyona. La cançó que diu «Tanca el teu Alcorà, dolça viuda. Vine amb mi als jardins de les gaselles i els lleons.» La cantava al canyar, la cantava per les places i els mercats deserts i m'aguaitava la lluna ella que ha vist créixer i desaparèixer les ciutats i els odis i els amors.

I vaig entrar a casa i et vaig ferir
i et volia matar i et volia matar
i tu Abu Bakr lo puríssim em vas perdonar perquè per què no ho sé
potser així van obrir-se't les portes del paradís.

I la meua eternitat que no podrà ni cridar
colgada de brases fins al coll
amb l'embut del vici a la gola
amb els ulls i el cor esgarriats.

Que Allà el misericordiós em perdoni.

Si s'obrí ara als nostres peus un badall tan menut com el forat del nas d'un bou i l'infern hi llançés una bafarada de foc no quedaria ni un sol àngel dels que són al costat de Déu ni cap profeta que no caigués de genolls pregant a Déu: «Senyor, només et demano la salvació de la meua ànima.»

Quan vas morir la mare i jo vam enterrar-te amb la vella pobra pellissa que et va donar ta mare.

Vam fer gravar el capçal de pedra de les teves últimes paraules.

«Teixeixen les aranyes l'etern sudari damunt meu.

Aquí hi és la fossa. Allí les sudes i els mercats.

Però sàpigues que el que hi has pres ho has de tornar.»

ESCENA 4

Cançó.

POETA:

Jo i la Dona Despullada

1

Jo i la dona despullada.

I ella em pregunta: «Qui ets? D'on ets? Qui ets?»

I li responc:

Jo sóc Hamid No Ningú.

Un pobre home que para la mà a l'ombra pròpia, lo més pobre de cor.

Una ombra que erra i erra entre el mar i el desert, entre el vent i la mort.

No sóc Ningú. I qui ets tu? Ets tu la mort també?

I ella em diu:

No hi ha més dona que jo per a tu —Jo sóc la dona de tothom, la de la vida.

Sóc la posta de Caro,

sóc or de vell sol, cella roja, crostes d'oblits,

sóc plata d'aube i riu,

sóc la serp que mor lenta sota les finestres de casa vostra,

l'Oblit que mor cantant a la mar bona,

com lo delta a la mar bona, a la mar de l'aladrava.

2

Recordo el meu primer carrer de terra i soliguera

ple de xiquets en calçotets crits despullats.

Sense res més que el Sol quan surt.

Ni el vi del furt. Ni el pa de Déu.

Tots somiàvem de tindre un jardí amb fonts de marbre nacre i arbres i lleons i dones—

Tots somiàvem un jardí de paradís— Abans no es bade la terra

i la serp del foc de l'Infern no se'ns colle al coll.

La serp que em crida i em solda un collar d'infern fos.

La serp que em crida:

Jo sóc les teues terres los teus jardins

Jo sóc lo teu tresor les teues dones.

Sóc la serp que s'arrossega lluent nua.

La serp. La Serp.

Qui ha errat i errat pel desert té ulls d'ocell.

Les fronteres del desert són aire, cel.

Qui fa enganys i maldats de foc i aixeca el Mur de la Vergonya per un tros de terra veurà el seu coll collat per una serp set vegades més llarga que aquell mur i la serp li cridarà infernal:

Jo sóc les teues terres els teus jardins, jo sóc lo teu tresor.

ESCENA 5

ESPECTRE D'ABU BAKR:

Jo sóc Abu Bakr, lo tortosí, lo puríssim, jurista i imam. Vinc de la suda i el port de mar més llunyans, de la frontera del poble de l'islam, a l'est de Còrdova, a cinc dies de camí de València. Lo vent que hi bufa és l'alè del llop de la guerra. La guerra. Vaig néixer de la meua llengua, en una medina riu, a l'ombra de la suda i la mesquita que són frontera i port de mar, vaig créixer entre dues menudes tribus dominades per la lluna de les velles creences i de la pau impossible.

Tots els cronistes hi estan d'acord: Vaig néixer a Tortosa l'any 1059

el meu veritable nom és Abi Randaqa

he viatjat fins fer-me vell

he viscut molts anys a la Meca, a Bagdad, a Damasc,

a Jerusalem hi vaig ser fins que va ser conquerida pels croats de la creu

moriré a la vora del Nil a la ciutat d'Alexandria als 66 anys

i passats vint anys Tortosa serà conquerida pels francs i els seus mercenaris, deixarà de ser la medina més llunyana de l'Al-Andalus.

Als 18 anys vaig deixar Tortosa i em sabia de cor tot sencer l'Alcorà

i feia el camí de sirga cap a Saragossa i pensava que tota la solitud tots els viatges del món caben dins l'Alcorà i pensava que fins hi cap el viatge més llarg que ni el cor mort ni els ulls d'una mare no poden aturar

i als 24 em vaig embarcar cap a Orient i no coneixia l'art del comerç ni cap altre ofici que no fos de llegir i escriure.

Ara vostès i jo som al mateix hostel del camí. Som companys de viatge. A mi Déu me va dur al món per narrar els fets, per parlar-los clar. I encara voldria dir-los el que hi ha amagat rere les coses, les aparences, les paraules, i que jo anomeno Allà lo Déu de tothom.

Aquí al desert l'home és el que és pels seus dos dons més fondos: el seu cor i el seu parlar. Què ens endolceix més el cor i què ens fereix més, què té més poder que unes paraules?

I jo que només sóc un viatger i no ho sé si mai... potser no arribaré mai enlloc. Però ningú m'ha

guiat per ser qui sóc. Sóc el guia de mi mateix entre el mar i el desert. Què hi fa si no sé qui sóc ni qui som ni qui sou.

Passats els segles encara es parlarà de mi: tot mentides.

L' ESPECTRE D'ABU BAKR recita en àrab.

POETA:

Què diu? M'ho pots traduir?

ESPECTRE D'ABU BAKR:

Recorren els meus ulls el cel sencer a sol i a serena. Aquesta és l'única poesia que m'ha sobreviscut. La vaig escriure de camí cap a Bagdad. Hi són els vint dies de desert que separen la Meca de Bagdad. Cada dia li parlava, a totes hores. La somiava la meua única poesia. Era un glop de veu que em sortia de qui sap on, una veu nodrida amb qui sap què. Una entre tantes veus que ragen i brillen sempre quietes, altes a les nits del desert.

POETA:

«Recorren els meus ulls el cel sencer.»

ESPECTRE D'ABU BAKR:

«A sol i a serena.»

POETA:

Sí, sí, aquest vers no és teu.

ESPECTRE D'ABU BAKR:

Ah, no?

POETA:

O no és només teu. També l'ha escrit un poeta d'Alzira i que té un any menys que tu, Ibn Hafaja, és un dels poetes que més estimo. És un vers que podria ser de mil i un cants d'amor.

ESPECTRE D'ABU BAKR:

Jo sé un vers de Hafaja. *(El comença a dir en àrab.)*

POETA:

A veam. Parla en cristià. Si no, no ens entendrem.

ESPECTRE D'ABU BAKR:

La vida no és més que un vi negre servit per un jove d'ulls lluents.

POETA:

Au! Veus? Una altra calcada d'Abu Nuwàs.

ESPECTRE D'ABU BAKR:

La gràcia de Nuwàs és que va ser i és el més pervertit, el més cèlebre «foll d'amor». I ho practicava cada dia, es bevia el vi jove fins a l'alba, cantava les borratxeres i cantava la bellesa dels àgils cambrers i dels nois que naden despullats pel riu, lladres de les margalides, llunes de les copes i les rialles.

POETA:

No t'ho prengues malament. Però tornant al teu únic poema... Tota aquesta conya dels enamorats que miren als ulls dels viatgers i hi escriuen l'absència de l'estimat, això també ho diuen mil i un cants d'amor.

ESPECTRE D'ABU BAKR:

Una vegada vaig cridar molt fort: «Qui sóc?» i l'Eco em va respondre: «Ets la veu de ningú». Però va respondre'm amb la meua pròpia veu. Els poetes sabem que cada paraula, cada sentiment, fa la claror; l'aigua diferents en cada saliva. Les paraules són com la lluna o els somnis, que són per bastir-se i enrunar-se.

POETA:

Molt bé. Molt bonic.

ESPECTRE D'ABU BAKR:

Gràcies.

POETA:

Però perdona, ja sé que sóc pesat. I és que potser mai més podré parlar amb tu. Te n'aniràs i no ens coneixerem prou encara. Per exemple. Coneixes la història de l'Israelita?

ESPECTRE D'ABU BAKR:

Ibn Sahl, l'Israelita, un poeta de Sevilla.

POETA:

L'Israelita es va convertir a l'islam perquè als ulls del seu primer déu, Jahvè, patia la vergonya d'enamorar-se d'altres nois i de cantar-ho en la llengua del profeta. L'Israelita és diferent dels altres poetes perquè en ell s'abracen les tres humiliacions: de perdre el cor per un jove, de ser jueu, de morir exiliat.

Deixeu de retraure'm les passions

I oferiu-me les vostres llàgrimes per plorar.

¿Per què censureu tots els com jo

fol·ls d'amor? Si sentíssi com jo sento

voldríeu traure-me'l aquest desig,

jo no puc.

Quan escrius en vers també tu et poses la màscara del foll d'amor; ets un entre molts. Potser només ets un cantador de la bellesa masculina que segueix les convencions líriques, un liròleg mandrós. Potser vas perdre tots els versos en la teua fugida de Jerusalem. Sense tots els teus versos, si no et llijo sencer, no puc saber qui ets, com sents, què penses, no puc sentir-te.

ESPECTRE D'ABU BAKR:

Potser, potser, potser mon iaio era jueu. O un cristià d'ulls blaus. Potser és que a casa érem molts i molt pobres. Ningú no sap per què vaig marxar tan jove i tan de pressa de Tortosa. Vale?

I d'això altre... Escolteu-me tots: us diré que potser sóc ambidextre, *comme disent que nous somme les arabes de l'amour*. O potser no, potser té raó un poeta actual conveï de vostès (i meu) que defensa que no, que no ho sóc del ram de l'aigua i que als famosos versos que recorren el cel sencer penso en ella, ella que és, diu,

Poma madura, cor de mel, llimona dolça.

I s'imagina també —vegeu quin disbarat més gros— que només m'he enamorat una vegada. Sé que no hi ha dos moments, dos dies, dues llunes, en què la vida i nosaltres no canviem, sé que mai no som els mateixos,

sé que no hi ha dos llavis dos ulls ni cap paraula igual a una altra,
sé com el savi persa que Déu ens ha donat l'amor com ha fet verinoses les plantes.
Sé que la passió d'amor només té una cura: que és voler-ne més i voler-ne més i més d'aquella
mala herba.

No crec que ningú a hores d'ara dubti de l'efectivitat dels meus plors d'absència: són bons per a
qualsevol ocasió sigui del gènere que sigui. Tampoc ningú no en vol ni en pot saber res d'aquella
mitja veritat, de tota aquella mentida de l'amor i el desert.

Sé de cor l'Alcorà però també els cants dels poetes. Ells m'han ensenyat a parlar amb la pedra,
a escoltar el no-res, a cantar abraçat al brut pecat. A mi també el cel del desert m'ha fet somiar,
embogir, plorar. He travessat molts deserts, moltes llunes.

ESCENA 6

UNA NOIA:

Perdoneu si la història no és gaire clara. Perdoneu, ja no en recordo gairebé res. Jo era tan me-
nuda. I el meu cervell s'ha revellit de cop. Arrossega els detritus i la remor del canyar, ampla i
cansada. L'aigua avall. Són ja massa anys. Ja em cansen. Ara que ja començo a ser jo. Jo, l'Oblit, la
filla de l'Oblit. I aquí al canyar les larves esperaven el meu despertar, ja venien, deien: «Oblit,
Oblit»; deien: «Vés-te'n, fuig ara.» I deien més coses. Que si jo era filla d'un déu cansat de no
poder plorar mai, un déu de debò, però cansat, cansat de no poder morir mai. Així vaig nàixer jo.
El meu primer plor de nàixer. El meu primer plor de dona. Va ser quan mon pare se'n va tornar
a allà d'on havia vingut, tot sol. Se'n va anar, se'n va anar anant fosc, tan lentament que el seu re-
cord ja se'ns adormia als llavis. Se n'anava i se n'anava i no hi podíem fer res. Deia: «Oblit, Oblit».

Després ma mare es va penjar d'una olivera.

POETA:

Cançó.

La canalla de déu

Absència d'Abi Randaqa

Mon iaio després d'haver-se tornat cullerot i granota i remor de canyar rodadits borinot i des-
prés de fer-se sèquia per millor vore el Cel d'esperar un estiu va posar-se a florir i granar i fer lla-
vor i a cada solc d'arada li naixia un fill una filla un fill una filla a cada solc d'arada i els aritjols vo-
lien créixer al seu ventre viu i a les flors seues vives d'abelles ja els moixons cantaven
i l'aigua del pou i la suor del cadup i la sénia i l'aigua quieta del cànter que quan fa bo també
canten, tan bé canten,

i el riu que una mica més avall ja a vessar de la mar se torna l'arrossar d'olor verda d'estiu que morint també canta.

La grossa fresca que mon iaio hi fa encara cada estiu.

L'olor de la meua infància és groga d'espigues d'arròs: un riu net i de llum: un riu rodejat d'oliveres. Així la meua fonda ignorància comprenia que la pell acabada de rentar de les fulles d'olivera eren els ulls nets de Déu.

¿Ara quin nou fill quina filla podrà imaginar aquella bellesa d'espills, Cels i Riu, que vam ser?

Canta ABU BAKR.

Torno a la vall on vaig nàixer

L'espina del roser encara

I el Riu

Les fulles que el vent despullava

Ja no hi són no hi són.

No sóc Ningú. ¿I qui ets tu?

FI

Després de fer-se granota, de fer-se arbre, de fer-se pedra,

Mon iaio va començar a traure brots.

Volia tenir fills amb un arbre.

Depois de ter entrado para rã, para árvore, para pedra

Meu avô começou a dar germínios.

Queria ter filhos com uma árvore.

Manoel de Barros

Absència d'Abu Bakr

De fit a fit el cel sencer
miro
a sol i a serena.

Si l'astre que ara mires m'ullprengué—

I als viatgers parlo vinguen d'on vinguen.
Potser hi trobe qui em dugue el pa
tou de Tu, qui l'olor calenta encara et guarda
a l'alba.

I els miro als ulls —L'esclat, nits,
del teu rostre si hi fos la flama que una altra ha encès—
I cap claror no hi duen.
L'esca de Tu. És debades si mai hi has pres,
Absència.

Acarat a ventades la brisa espero encara
Per si hi sospires.
La teua veu. Cants, ales,
Tant de bo et duguen —l'Alba
Del teu nom.

Versió d'Albert Roig